№ 12 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 21 1900 ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 21 № 12

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի փոխառութիւնը.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Սպառողների ընկերութիւնների նշանակութիւնը.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկվայ հեռագիրներից մեր ընթերցողները տեղեկացան, որ ռուսաց կառավարութիւնը ձեռք է բերել Պարսկաստանում մի խոշոր տնտեսական արտօնութիւն: Ռուսաց փոխատու բանկը, որ գտնվում է Պարսկաստանում, թոյլտւութիւն է ստացել գնելու պարսից պետութեան $22\frac{1}{2}$ միլիօնի արժողութեան փոխառութիւնը այն պայմանով, որ մինչեւ այդ փոխառութեան հանգցնելը պարսից կառավարութիւնը իրաւունք չունենայ ոչ մի արտաքին փոխառութիւն անել առանց ռուսաց բանկի համաձայնութեան։ Ներկայ փոխառութիւնը հաշված է 75 տարվայ վրա, որի միջոցում նա պէտք է հանգցվի։ Եթէ Պարսկաստանի մաքսատներից ստացած եկամուտները, որոնցով պէտք է ապահովվի փոխառութիւնը, անկարող լինեն բաւականաչափ հասոյթ տալ, այն ժամանակ ռուսաց կառավարութիւնը ինքը պէտք է նշանակի հսկողութիւն այդ եկամուտների վրա։

Այդպիսով Պարսկաստանը յանձն է առել մտնելու ֆինանսական մի հեղինակաւոր հովանաւորութեան տակ, որը պէտք է ստիպի նրան սահմանել անպայման կարգ ու կանօն իր երկրի ֆինանսական գործերի մէջ։ Այլապէս այդ կարգ ու կանօնները կը մտցնվեն ռուսաց կառավարութեան միջոցով, որը, իր տուած դրամի հասոյթները ապահովելու համար, կը նշանակի հսկողութիւն մաքսատների վրա։

Անդրկովկասի համար ցանկալի է, որ մեր հարեւան պետութեան մէջ օր առաջ սահմանվէր և մարմնանար կանօնաւոր տնտեսական և ֆինանսական կեանքը։ Մինչեւ այժմ դեռ Անդրկովկասի արդիւնագործները և վաճառականները չեն վստահում համարձակապէս գործ սկսել Պարսկաստանում և մինչեւ այժմ սահմանափակել են իրանց գործունէութիւնը ծովեզրեայ մի քանի կէտերում և խոշոր առեւտրական կենտրօններում։ Դէպի երկրի խորքերը գնում են շատ քիչ անդրկովկասցիներ և գնացողներն էլ զգում են իրանց մշտապէս երկիւղի և վտանգի մէջ։ Այդպիսի հանգամանքներում անկարող է զարգանալ կանօնաւոր տնտեսական կեանք և հաստատվել յարաբերութիւն արդիւնագործների և առեւտրականների մէջ։

Բոլորը ստիպում է, որ հնադարեան աւանդութիւնների այդ երկիրը սթափվի իր խոր քնից և սկսի կանօնաւոր վարչական և տնտեսական կեանք։ Դա փրկութեան և զարգացման միակ միջոցն է նրա համար։ Եւ որքան շուտ, այնքան լաւ։

Ինչ վերաբերում է Անդրկովկասին, նա ձեռք է բերում այժմ տնտեսական գործակցութեան համար մի նոր ընդարձակ ասպարէզ, որի մէջ աչքի ընկնող դեր կատարելու համար անհրաժեշտ է եռանդուն այնպիսի գործունէութիւն, որ ուղղված լինի դէպի երկրի տնտեսական բարգաւաճումը և սերտ յարաբերութիւնների ամրապնդումը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

«Գիւղացի» անունը կրող մարդու մասին մենք շատ էլ ճիշտ հասկացողութիւն չունենք։ Գիտենք մենք կամ գոնէ սովորել ենք ասել, որ գիւղացին կրտսեր եղբայր է եւ միշտ անճար ու անօգնական մի մարդ. եւ եթէ այդ մարդուն գործով օգնութիւն մատուցանելու էլ չը լինենք—այդպիսի բան սպասել մեզանից առհասարակ շատ դժուար է—գոնէ բարի ցանկութիւններ պիտի ունենանք նրա վերաբերմամբ։ Սակայն ինչ է գիւղացին։—Ամեն մարդ, որ ապրում է գիւղում։ Այսպէս են հասկանում եւ այդ հասկացողութիւնը բառացի, ստուգաբանական մտքով ճիշդ է։ Բայց գիւղում ամեն մէկը չէ անճար ու անօգնական. այնտեղ էլ կայ ապահովված, բուրժուա դասակարգ, կայ եւ չքաւոր, պրօլետարիատ։ Դրանց շահերը, ինչպէս եւ միւս տեղերում, միմեանց հակառակ են, մշտական ընդհարման մէջ են գտնվում. ապահով կամ, ուրիշ բառով, ուժեղ դասակարգը ձգտում է ստրկացնել աղքատին, ձեռք բերելով նիւթական գերիշխանութիւն։ Եւ ահա պէտք է զգոյշ լինել համակրանքների մէջ, որպէս զի յանկարծ դուրս չը գայ, որ մենք մեր համակրութիւններով աջակցում ենք գիւղական բուրժուային, որը նոյնպէս վնասակար է, որքան քաղաքների բուրժուան։ Այս տեսակ մի մոլորութեան մէջ ընկել է վրացի հրապարակախօսներից մէկը «Մօամբէ» ամսագրում։ Հիմնվելով Քութայիսի կալուածական բանկի հաղորդած տեղեկութիւնների վրա, նա շտապել է աւետել, թէ ազնուական կալուածատէրերի հողերը անցնում են գիւղացիներին, որոնք հետզհետէ ամուր հաստատվում են գնած հողերի վրա եւ իրանց ձեռքն են առնում գիւղական արդիւնաբերութիւնը։ Ըստ երեւոյթին, դրանից աւել էլ ինչ մխիթարական հանգամանք։ Սեփականատէր, հողի պակասութիւնից չը տառապող գիւղացի—սա չէ՞ ժողովրդի բարօրութեան հիմքը։ Բայց թւանշանները կարդալ ու հասկանալ պէտք է. եւ ահա «Сѣвер. Курьеръ» լրագրի մէջ մի պարոն, նոյն թւանշանների վրա հիմնվելով, հաստատում է, որ ուրախանալու շատ էլ մեծ առիթներ չը կան։ Ճիշտ է, ազնուականների հողերը անցնում են գիւղացիներին, բայց ոչ թէ չքաւոր գիւղացիներին, այսինքն նրանց, որոնց համար հողը ճիշտ որ բարերար է, այլ գիւղական բուրժուազիային։ Իսկ դա նշանակում է, որ չքաւոր դասակարգի տնտեսական դրութիւնը աւելի եւս ընկնում է։

Եթէ մի քանի վրացի հրապարակախօսներ մինչեւ այժմ նեղութիւն չեն կրել «գիւղացի» հասկացողութիւնը անդամահատելու, այդ մասին, ի հարկէ, չէ կարելի չափսոսալ։ Բայց աւելի մեծ չափով չէ կարելի չափսոսալ այն մասին, որ հասկացողութիւնների այդպիսի կեղծումով ծածկվում է իրերի իսկական դրութիւնը եւ գիւղական ազգաբնակութեան մի հատ խմբի բարօրութիւնը համարվում է ամբողջ գիւղական մասսայի բարօրութիւն։ Գիւղական տարրը, իբրեւ մի ամբողջութիւն, կեղծ հասկացողութիւն է. իրական են միայն այն խմբերը, որոնցից կազմված է նա —գիւղական բուրժուազիա եւ գիւղական պրօլետարիատ։ Նա, ով աշխատում է պաշտպանել ամբողջ գիւղական ազգաբնակութեան շահերը, մի եւ նոյն ժամանակ ուրանալով, որ գիւղում կայ պրօլետարիատ, իրերի բնական լօգիկայով պաշտպանում է բուրժուազիան։

Եւ այսպէս, դուրս է գալիս, որ գիւղում էլ, այն աշխարհում, ուր մենք սովոր ենք որոնել գաղափար, մարդկայնութիւն, ուր այնքան մեծ ասպարէզ կայ մի ժողովուրդ դաստիարակելու, առաջ տանելու համար, տիրում է նոյն անարդարութիւնը, որին մենք ականատես ենք քաղաքում։ Այնտեղ էլ ճարպկանում է դրամի ոյժ ունեցողը. այսպիսին կարող է շատ հողեր առնել ազնուականից, խոշոր սեփականատէր դառնալ, բայց գիւղական մասսան, իսկապէս անճարն ու անօգնականը, դրանից ինչ օգուտ կարող է ունենալ։ Նա դարձեալ հարստահարված, դարձեալ աղքատ կը լինի։ Ահա դէպի այդ մոռացված տարրը պիտի ուղղվեն մեր պաշտպանութիւնը, մեր բոլոր համակրանքները։

*

Դիակին ձեռք տալը ոչ ոքի համար ախորժելի բան չէ. իսկ այնպիսի մի գրական դիակ, ինչպէս է «Մուրճ» երկամսեայ ժողովածուն, վաղուց խլել է մեզանից իր մասին խօսելու ամեն մի ցանկութիւն։ Մի քանի օր առաջ հրատարակվեց այդ անբաղդ պարբերականի նոյեմբեր—դեկտեմբերի համարը։ Թերթում ենք. երես ու կէս Ախալքալաքի երկրաշարժի մասին, իսկ միմօսական ծամածռութիւններ «Մշակի» դէմ—որքան կամենաք։ Արասխանեանց փորձեց մի ամիս մեզանով շայրել. բայց այդ փորձը կարող էր նրան միանգամայն խեղդել. եւ ահա երկու ամբողջ ամիս իր ուղեղը քրքրելուց յետոյ, նա ոչինչ չը կարողացաւ տալ իր ընթերցողներին, բացի իր հին, այնքան հեշտ փէշակից, այն է՝ «Մշակի» այս կամ այն բառը կրծելուց։ Փաստը այս է։ Մի քանի տարի առաջ Բագուի մեր թղթակից Ն. Դաւթեան խիստ յարձակվել էր մեծապատիւ մուրացկանների վրա, որոնք Բագու են գընում այս կամ այն «բարերարի» դռների մօտ բարեհաճութիւն մուրալու։ Ինքը, Արասխանեան, գիտէ այդ մեծապատիւներին եւ ունի այդ մասին յիշատակութիւն։ Հիմա, երբ «Մըշակը» հանդուցեալ Գուլամիրեանցի հրատարակչական եռանդը գովեց, Արասխանեան շտապեց իր հաշիւները մաքրել, իր սեփական կաշին պաշտպանել, ցոյց տալ «հակասութիւն» մեր խօսքերի եւ մեր թղթակցի յարձակումների մէջ եւ կարծում է թէ այդ հակասութիւնից պիտի դուրս գայ անպատճառ այն, որ Պարոնեանի մեծապատիւ մուրացկանները շատ հաճելի եւ ցանկալի տիպեր են։ Մենք, սակայն, հասկանում ենք այդ տիպերը այնպէս, ինչպէս կան նրանք. եթէ յանուն գրական պատուի մենք յարձակվում ենք մեծապատիւ մուրացկանութեան դէմ, այդ չէ նշանակում թէ կուրանանք, որ մի հրատարակիչ իր ոյժերից բարձր ջանքեր է արել մի գործ հաստատելու համար. մի՞թէ սա այնքան դժուար հասկանալի բան է Պարոնեանի հերոսների համար. եւ մի՞թէ վայելուչ եւ անվայել արարքների վերաբերմամբ դեռ կարիք կայ կանօններ հրատարակելու։ Երկրորդ փաստ։ Վերցնել մի մարդու գրուածքը համեմատել Ֆիրդուսիի հետ եւ ապա, երբ դուք կարձանագրէք այդ փաստը իբրեւ գրական անբարոյականութեան մի նմուշ, ասել թէ իր չափը կորցրած Ֆիրդուսին «Մշակից» է մեծամտութիւն սովորել—այդպիսի բան անելու համար պէտք է միայն Արաս-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՊԱՌՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Այն օրից, որ Րիգայում կազմվեց սպառողների առաջին ընկերութիւնը (потребительное общество) անցել է 33 տարի։ Չէ կարելի ասել, որ այդպիսի ընկերութիւնների զարգացումը արագ է ընթացել։ Կազմակերպութեան այս բարդ ձեւը պահանջում է մասնակիցներից որոշ հմտութիւն, եթէ չը կան փորձված առաջնորդներ։ Մեր դարի առաջին քառորդում սպառողների ոչ սակաւ ընկերութիւններ դադարեցին. միայն վերջին տարիներս նրանք սկսեցին նորից հիմնվել եւ նրանց գործունէութեան մէջ նկատելի է փոքր ինչ կենդանութիւն։ 1898 թ. յուլիսին Մօսկվայում կազմվեց մինչեւ անգամ սպառողների ընկերութիւնների դաշնակցութիւն։

Սպառողների կազմակերպութիւնը, չը նայած համեմատաբար իր բարդութեանը, օրինակ՝ համեմատելով նրան պրօֆեսիօնալ կազմակերպութիւնների հետ, աւելի մատչելի է վերջիններից։ Եւ յիրաւի, ուտելու, խմելու, հագնվելու ամեն մարդ պէտք ունի, եւ ունեւորի ու չունեւորի մէջ եղած զանազանութիւնը միմիայն կեանքի վրա ծախսված փողերի քանակութեան մէջն է կայանում։ Իւրաքանչիւր գնող կարող է պատկանել սպառողների ընկերութեանը։ Սրա համար հարկաւոր է միմիայն խուսափել բազմաթիւ առեւտրական միջնորդներից եւ ապրանքը գնել միասին կամ ուղղակի արտադրողից կամ թէ մեծաքանակ առեւտուրով պարապող վաճառականից։ Գնողը այդ դէպքում ոչ մի զոհաբերութիւն չէ անում։ Նրա անդամավճարը ընկերութեան դրամարկղին՝ շատ անգամ հաւասար է իր մի օրվայ ուտեստի վրա ծախսած գումարին։ Իսկ սպառողների մի քանի ընկերութիւններ, ինչպէս օրինակ, Բիրսեկինը (Բազելի մօտ) չեն պահանջում մինչեւ անգամ ոչ մի անդամավճար։ Փայը, որ սահմանված է 3 ֆրանկ, ստացվում է հանելով շահաբաժնից (дивидендъ)։ Անդամավճարը պարտադիր չէ, միայն պէտք է գնել ընկերութեան կրպակներում։ Այն ինչ պրօֆեսիօնալ կազմակերպութիւնը անմիջապէս շահ չը բերելով, պահանջում է առանձին անդամավճարներ։

Է. Բեռնշտէյնը ասում է, որ սպառողների ընկերութիւնները նոյնպիսի կապով կապված են առեւտուրի շահի քանակութեան հետ, որպիսի կապով պրօֆեսիօնալ դաշնակցութիւնները արտադրութեան շահի քանակութեան հետ։ Յիրաւի, արտադրութեան եւ սպառման մէջ կանօնաւոր առնչութեան պակասութիւնը նկատելի կերպով արտացոլանում է ամբոխի բարեկեցութեան վրա։ Շատ երկրներում ձեռնարկութեան շահի չափը խիստ ցնցլին է, համեմատած այն շահի հետ, որ ստանում են առեւտրականները, վաճառելով պատրաստի արդիւնքները սպառողներին։ Ինչպէս երեւում է Նիւ-Եօրկի բանւորական բիւրօյի նորերս հրատարակած տեղեկագրից, գործարանատէրերի շահը ամերիկական արդիւնաբերութեան ամենագլխաւոր ճիւղերում տատանվում է 14,20 (ծխախոտ) եւ 3,86 (նպարեղէն) մէջ։ Այն ինչ առեւտրականների շահի տոկոսը, որ ստացվում է սպառողների վճարած գումարից, հազիւ է լինում 30-ից ստոր, իսկ երբեմն էլ 100-ից բարձր է։ Երբ որ սպառողները կազմակերպվում են, այն ժամանակ աւելորդ են լինում բազմաթիւ մանրավաճառները, եւ նրանք պահպանում են յիշեալ 30 տոկոսը իրանց մօտ։ Մի եւ նոյն ժամանակ արդիւնքները բաւական էժանանում են, որ արդէն հաստատված է ամբողջ Բելգիայում, Անգլիայում եւ Շվէյցարիայում։ Օրինակ, դեռ մի քանի տարի առաջ հացը ծախվում էր Բրիւսելում եւ Գենտում կիլօն 40—50 սանտիմ, իսկ այժմ սպառողների ընկերութիւնները ամեն տեղ հացի գինը կոտրեցին՝ հասցնելով ամենաշատը 35 սանտիմի։

Առեւտուրի արմատական չարիքներից մինը արդիւնքների խարդախումն է (фальсификація)։ Որ սպառողների ընկերութիւնների լայն կազմակերպութիւնը հզօր միջոց է հանդիսանում մաքառելու դրա դէմ,—հազիւ թէ հարկ լինի ապացուցանել։ Փորձը ցոյց է տալիս, որ սպառողների ընկերութիւնները բարերար ներգործութիւն են ունենում ապրանքների յատկութեան վրա, մինչդեռ, օրինակ, Միացեալ-Նահանգներում, որտեղ սպառողների ընկերութիւնները սակաւ են զարգացել, բոլոր նպարեղէնների եւ խմիչքների 90 տոկոսը կեղծվում է (բոլոր կեղծումների 10 տոկոսը վնասակար է առողջութեանը)։

Սակայն սպառողների ընկերութիւնների նշանակութիւնը միայն արդիւնքների էժանացնելով եւ նրանց յատկութեան բարելաւութիւնով չէ վերջանում, այլ կայանում է նրանց ընդունակութեան մէջ փոխակերպվելու բարձրագոյն համագործական (кооперативный) ձեւերի։ Այս բանում կարելի է համոզվել, ծանօթանալով սպառողների ընկերութիւնների հետ։ Սպառողների ընկերութիւնները կազմեցին դաշնակցութիւններ. նրանք սկսեցին իրանք արտադրել առաջին կարեւորութիւն ունեցող արդիւնքները, տեղ չթնել իրանց ան-

խանխանից լինել։ Բայց մենք, նախասով մեր ցանկութեան, չատ զարզկնալով զիտենք. Ներողութիւն ենք խնդրում մեր ընթերցողից…

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք երկրաշարժից վնասված գիւղացիների օգտին հետեւեալ նուէրները.

Արդահանից՝ Մ. Վարդապետեանից 50 ր. 38 կոպ. Նուիրատուներն են. Մ. Նաչանեանից 3 ր., Յ. Աղօեանից եւ Գ. Նազարէթեան 2-ական ր., Օ. Վարդապետեանից, Վ. Վարդապետեանից, Օ. Սողոյեանից, Ա. Մկրտչեանից, Եղբերնա Դանի Իկինասով (ռուս), Գ. Մկրտչեան, Մ. Քիւքչեան, Ա. Արեգեան, Բ. Սարգսեան, Ս. Աղասուրեան, Ս. Տէր-Մինասեան, Օ. Մուրադեան, Ա. Շահազիզ, Գ. Փոզանեան, Մ. Պայչմեանց, Ա. Բեսմուրեանց, Բ. Մուղագիւլէն, Լ. Նաչանեանց, Մ. Տէր-Պապասանեան, Գ. Խանասուտեան, Լ. Մայոֆէլ (ռուս), Ս. Շաատ (ռուս), Բուլինանց, ա.ա. Ե. Վարդապետեանց եւ Տ. Նաչանեանց 1-ական ր., Մ. Մխոսեան, Ա. Նալպանտեանց, Կ. Խասապեանց, Յ. Աւետիսեան, Ռ. Շահպարոնեան, Վ. Աշտնկեան, Մ. Վարդապետեանց, Գ. Վարդապետեանց, Օ. Վէլիքեանց, Գ. Նալպանդեան, Մելքոնեան, Օ. Դանիէլեան, Կ. Գիտեւերը (ռուս), Տ. Կարապետեան, Ն. Պետրոսեան, Ս. Մուշեղեան, Կ. Մայթէլ (ռուս), Ն. Խաչատուրեան, Ս. Աշտոսեան, Մ. Պալյան (ռուս), Մ. Մանուէլ (ռուս), ա.ա. Ե. Փիլոսեան, Շ. Վարդապետեանց, Մ. Վարդապետեանց, Մ. Մխիթարեան, Մ. Մայթէլա (ռուս), Ե. Կարապետեան, Ն. Կարապետեան, Փ. Սաւրենեան եւ օր. Եղսաբէթ Վարդապետեանց 50-ական կոպ., Մ. Տօնաեանեան, Մ. Մխիթարեան, Տ. Մինասեան, Ա. Ֆանթիգուրօ (ռուս) եւ ա. Բ. Նահի Ինկասովա (ռուս) 40-ական կ., Օ. Շիրինեան 20 կ., Գ. Կարապետեան 23 կ., Տ. Խնկոսեան 25 կ., Օ. Ալէքսանդով 15 կ., Ե. Սարգսեան 20 կ., Մ. Պարթեւեան 20 կ., Ս. Թեօդի (ռուս) 20 կ., ա.ա. Հ. Խնկոսեան 20 կ. Վ. Խնկոսեան 15 կ. (նամակն է ստորագրուած 40 հոգ)։

Բագուից՝ 1) ա. Սամեսդին Յովհաննիսեանից 17 րուբ., նուիրատուներն են. ա.ա. Աննա Բաղդասարեան 3 ր., Բարի Բաղդասարեան 2 ր., Սօֆիա Մէլիք-Դադեան 2 ր., Կատիրինէ Մէլիք-Շահնազարեան 1 ր., Ս. Ամիրջանեան 2 ր., Ա. Մէլիք-Դադեան 5 ր., Սամեսդին Յովհաննիսեան 3 ր., 2) Ա. Մաստիֆեանից 15 ր., նուիրատուներն են. ա.ա. Մաստեան 1 ր. 50 կ., Ա. Ցախարեան 1 ր., Ս. Աւագեան, Լ. Մարտիրոսեան, Մ. Զաքարեանեան, Ս. Ցաքարեան, Բ. Ցաքարեան, Ն. Խսահանեան, N. N., Ե. Սարգսեան, Վ. Գրիգորեան, Խ. Ցաքարեան, Մ. Տէր-Ցաքարեան, Յ. Տէր-Բաղդասարեան, Գ. Ցաքարեան, Գ. Պետրոսեան, Մ. Մեսրոպեան, Յ. Ցաքարեան 50-ական կոպ., Պ. Պօղոսեան, Հ. Հայրապետեան, Յ. Բարայեան, Ш.-М. Халиловъ, Ն. Բագրատեան 40-ական կոպ., Փ. Ջախարեան, Մ. Միրզոյեան, Լ. Ալադեան, Դ. Աւագեան 30-ական կոպ., Կ. Տէր-Սահակեան, Գ. Ալյէքսեան 25-ական կոպ., Բ. Յովհաննիսեան, Ա. Տէր-Սահակեան, Վ. Յովհաննիսեան, Բ. Յովհաննիսեան 20-ական կոպ.։

Տանակերտ գիւղից (Հին-Նախիջեւանի գաւառ), ա. Մանեայ Ալյամեանից 38 րուբ., նուիրատուներն են. ա.ա. Մանեայ Ալյամեան, Շ. Խաչումեան, Հ. Խաչումեան, Հ. Իսաղուլեան, Բ. Հայրապետեան, Մ. Խաչումեան, Վ. Իսաղուլեան 1-ական րուբլի, օր. Շ. Մկրտչեան 25 կոպէկ, ա.ա. Ա. Օհանջանեան 1 ր., Օ. Օհանջանեան 50 կ., պ.պ. Գ. Օհանջանեան 1 ր., Հ. Բարսեղեան 1 ր., Խ. Պօղոսեան 50 կ., ա.ա. Ա. Աղամալեան 50 կ., Ա. Մարկոսեան 1 ր., պ.պ. Յ. Մալխասեան 1 ր., Կ. Խաչումեան 1 ր., Կ. Իսաղուլեան 1 ր., ա. ա. Ս. Իսաղուլեան 50 կ., Ռ. Հայրապետեան 1 ր., Վ. Նահապետեան 1 ր., Մ. Մկրտչեանց 75 կ., Մ. Տէր-Դաւթեան 50 կ., Ջ. Այվազեան 55 կ., Թ. Օհանջանեան 60 կ., պ. . Յ. Մարկոսեան 1 ր., Բ. Հայրապետեան 50 կ., Խ. Աղասանդեան 50 կ., Հ. Աղասանդեան 1 ր., Ա. Բարսեղեան 50 կ., Ս. Ամիեան 1 ր. 50 կ., պ. Գ. Հայրապետեան 30 կ., ա.ա. Մ. Մէլիք-Ծատուրեան 1 ր., Ս. Մէլիք-Ծատուրեան 50 կ., Հ. Մէլիք-Ծատուրեան 50 կ., Հ. Մկրտումեան 25 կ., պ. Յ. Իսաղուլեան 50 կ., ա.ա. Հ. Պօղոսեան 20 կ., Թ. Վարդանեան 50 կ., Ջ. Մնացականեան 1 ր., Մ. Ղօնեան 10 կ., Ե. Ղօնեան 15 կ., Հ Աղամալեան 50 կ., Յ. Աղամալեան 50 կ., Երեմեայ քահանայ Գրիգորեան 1 ր., տիրուհի Ա. Գրիգորեան 50 կ., պ. Ա. Մանուկեան 1 ր., ա.ա. Ջ. Մանուկեան 1 ր., Հ. Տէր-Դաւթեան 1 ր., Մ. Շիրազեան 50 կ., Օ. Շիրազեան 5 կ.. Հ. Սանթուրեան 25 կ., Աննա Սանթուրեան 20 կ., Ռ. Սանթուրեան 20 կ., Մի ոմն 1 ր., օր. Փ. Դաստակեան 15 կ.։

Բաթումից՝ «Տարազ» արհեստանոցի աչակերտուհիներից 10 ր.։

Թէոդոսիայից՝ Հ. Կ. Եզոյեանից 3 ր.։

Նոր-Նախիջեւանից՝ Մ. Պօպօվեանից 3 րուբլի։

Ընդամենը 136 րուբլի 38 կոպէկ։

Մինչեւ այժմ ստացել ենք 19049 ր. $44^1/_2$ կոպէկ եւ երկու ոսկի ռուպի։ Ուղարկել ենք 14,000 րուբլի։ Մեզ մօտ մնում է 5049 ր. $44^1/_2$ կ. եւ երկու ոսկի ռուպի։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Բագու, յունվարի 3-ին

Ինձանից անկախ պատճառներով, միայն այժըմ հնարաւորութիւն ունեցայ կարդալու «Մչակի» անցեալ տարվայ № 197-ի բանասիրականը, որտեղ պ. Սաղաթէլեանը, խօսելով Բագուի հայկական ներկայացումների մասին, ամենախիստ կերպով արատաւորում է Բագւում անցեալ սեզօնին ներկայացումներ ձեռնարկողներին եւ որոնց համարեա մի տեսակ յանցաւորներ է հռչակում, որոնք, իր ասելով «աչքը մնկած» սպասելիս են եղել որ եւ է գեղեցիկ գործի երեւան գալուն՝ չարագործի նման յարձակվելու եւ սաղմում խեղդելու համար այդպիսի գործեր։ Մի խօսքով, պարոնի ասելով, այդ մարդիկը ինչ-որ ոճրագործներ են մեր հասարակական բոլոր բարի գործերի, մանաւանդ մեր բեմի վերաբերմամբ...

Որովհետեւ անցեալ սեզօնի ներկայացումները կազմակերպելուն ես էլ եմ մի որոչ չափով մասնակցութիւն ունեցել, հետեւապէս պ. Սաղաթէլեանի քաջ խօսքերը ինձ էլ կարող են վերաբերվել, ուստի կարեւոր եմ համարում Բագուի նորածին թատրոնի առիթով մի համառօտ տեսութիւն անել, որ եւ կը պարզէ պ. Սաղաթէլեանի խօսքերի ճշմարտութիւնը։

Կանոնաւոր ներկայացումները Բագւում սկսվեցին 1897 թւին. գործին ձեռնարկել էին մի քանի անձինք, որոնց մի մասը յանձն էր առել դրամական միջոցներով օժանդակել դեֆիցիտ եղած դէպքում, իսկ միւս մասը ներկայացումներ կազմակերպելու հետ կապված ուրիչ չատ բարդութիւններ դիւրացնելու։ Գործը վատ չէր գնում, բայց ոչ էլ այնքան փայլուն, որ կարելի լինէր նրա յարատեւութեան մասին հանգիստ լինել։ Այդ ժամանակ երեւան եկաւ մի ուրիչ խումբ (որի մէջ եւ տողերիս գրողը) մեր բեմի գոյութեան խնդիրը գոնէ չատ ու քիչ երկարատեւ ու հաստատուն հողի վրա դնելու նպատակով։ Այդ նպատակն իրականացնելու ամենաառաջին խնդիրը նիւթականն էր, որը եւ ձեռք բերեց այս երկրորդ խումբը։ Սա իր գործունէութիւնը սկսեց սկզբի ձեռնարկողների նչանաւոր դեֆիցիտը ծածկելով (նրանք իրանց դրած փողերը առաջին սեզօնի սկզբում էին ծախսել վերջացրել) եւ մընացածով ապահովեցրեց ներկայացումների ապագայ գոյութիւնը, հարստացրեց ռեպերտուարը նորանոր թարգմանութիւններով, ներկայացումները աւելի չքեղացրեց ու կանոնաւորեց եւ այլն։ Այս բոլորը կարող է հաստատել թէ անցեալ տարվայ ներկայացումներին յաճախող իւրաքանչիւր անաչառ մարդ եւ թէ այն բոլոր անձինք, որոնք ծանօթ են այդ ձեռնարկողների գործունէութեան հետ։ Հէնց այդ մարդկանց նիւթական միջոցներով էլ առ այժմ դեռ պահպանում է իր գոյութիւնը Բագուի մեր բեմը։ Ցուցէ մեր գործունէութեան ընթացքում, ակամայից, սխալված ենք եղել մի քանիսների անձնական հայեացքներից եւ հաչիւներից հեռու լինել, որով եւ նրանց անհեղ բարկութիւնն ենք վաստակել, բայց ինչ արած. մենք կարծել ենք եւ կարծում ենք, որ մեզ համար գործի չահերը միչտ պիտի բարձր լինեն զանազան անհատների սրամտութիւնից։ Ես խորը համոզված եմ, որ եթէ չը լինէր օգնութեան եկող այդ երկրորդ խումբը, ներկայացումների կանոնաւոր ընթացքը հէնց առաջին սեզօնի, այն է $18^{97}/_{98}$ թւի առաջին կիսում կընդհատվէր, որը եւ տեղի կը տար դժգոհութիւնների։ Իսկ սա իր մասնակցութեամբ հոգեվարքից փրկեց այդ նորածին մանկանը։

Ահա մի քանի խօսքով այն գործունէութիւնը, որը այնպէս արատաւորելու համար քար ու քրտինք է թափել պ. Սաղաթէլեանը։ Լաւ են վարվել այդ մարդիկ թէ վատ, իրանց գործունէութեամբ նպաստում էին արդեօք նրանք մեր բեմի տարաբերվող յարատեւութեանը (որը, կրկնում ենք, մեր միակ նպատակն է եղել) թէ արմատախիլ էին անում այդ գործը,—մենք թողնում ենք դատելու ընթերցողներին եւ մեր բեմի վիճակով հետաքրքրվողներին։ Իսկ ինչ վերաբերում է այն միրաւորական խօսքերին, որոնցով համեմել է պ. Սաղաթէլեանը իր յօդուածը,—նոյն ոճով պատասխանելու հնարաւորութիւն չենք գտնում։

Վերջում պարտք եմ համարում յայտնել, որ պ. Սաղաթէլեանի հետ այս խնդրի մասին պօլեմիկայի բռնվելու ոչ մի հնարաւորութիւն չեմ գտնում։

Լ. Ղուլեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ֆինանսների մինիստրութեան քննութեանն է առաջարկված արեւելագիտութեան ընկերութեան մի նախագիծ, որի նպատակն է նպաստել Ռուսաստանի եւ արեւելքի ժողովուրդների փոխադարձ ծանօթութեանը այդ երկիրների կուլտուրական եւ արդիւնաբերական ույժերի հետ։ Այդ նպատակին հասնելու համար, նախագծի համեմատ, պէտք է կազմել ցուցահանդէսներ եւ թանգարաններ, էկսպէդիցիաներ, արեւելեան լեզուների դասընթացներ եւ այլն։

—

Մեզ հաղորդում են, որ ներկայ 1900 թւից սկսվում է Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչների եւ նրա դիւանատան ծառայողների համար ծրագրված կենսաթոչակի դրամարկղի գործունէութիւնը։

—

Այն յանձնաժողովը, որ Պարիզի ցուցահանդէսի համար էկսպօնատներ է հաւաքում Կովկասի զանազան տեղերից, այս ամսի 18-ից Թիֆլիսից մեծ քանակութեամբ գիւղական եւ անտառային անտեսութեան վերաբերեալ ժողովածուներ ուղարկեց Պարիզ։

—

«Кавказъ» լրագիրը հաղորդում է, թէ Կովկասեան մուզէումի եւ Թիֆլիսի հասարակական գրադարանի դիրէկտոր գաղտնի խորհրդական Ռադդէ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի համաձայնութեամբ, ուղարկվում է Պարիզի համաչխարհային ցուցահանդէսը, որպէս ցուցահանդէսի կովկասեան բաժնի գլխաւոր ներկայացուցիչ։

—

Ստացանք Ե. Բաղդասարեանցի «Բնար-Մուզայի» գրքոյկը, որ պարունակում է իր մէջ ոտանաւորներ։ Գրքոյկը բաղկացած է փոքրադիր 32 երեսից եւ արժէ 20 կոպէկ։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 16-ին պ. Ա. Էլիզբարեանցը, մասնակցութեամբ հայ թատերասէրների, ներկայացրեց «Ղարաբաղի Աստղագէտ» դրաման։ Ամբողջ թատրօնը լիքն էր. դա նրա հետեւանքն էր, որ տոմսակները վաղօրօք ծախված էին։ Մեր ժողովուրդը դեռ սովոր չէ ինքնակամ թատրօն յաճախել, այլ սպասելով, խնդրելով տոմսակներ են տալիս եւ որպէս զի փողը կորցրած չը լինի, գալիս է իրան ցոյց տալու համար։ Առհասարակ խաղը չատ աջող անցաւ։ Իրանց խաղով աչքի էին ընկնում պ. Էլիզբարեան, պ. Համբարձումեան եւ պ. Սողոմոնեան, որին ժողովուրդը իր համակրանքը ցոյց տուեց բուռն ծափահարութեամբ, մի չքեղ ալբոմ ընծայելով եւ անվերջ կեցցէներով։ Լաւ էր եւ օր. Դաւթեանցը Սալինայի դերում»։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 14-ին, կլուբի դահլիճում վրաց ընթերցանութիւն տարածող ընկերութիւնը տուեց «Վրաց երեկոյթ», որ ունէր մի քանի մաս։ Առաջին մասում, բեմը չքեղ զարդարված, ներկայացնում էր վրաց Թամարա թագուհուն իր չքախմբով. երգվեցին ժողովրդական երգեր, որոնք չատ աջող էին։ Այնուհետեւ զանազան երգեցողութիւններ եւ խմբական նուագներ տեղի ունեցան եւ երեկոյթը վերջացաւ զանազան թէ ժողովրդական եւ թէ եւրոպական պարերով։ Դահլիճը լաւ զարդարված էր։ Բեմի դիմացի պատի մօտ դրված էին Թագաւոր Կայսրի եւ Կայսրուհու արձանները ելեքտրական լոյսերով զարդարած։ Կամարները զանազան բոյսերով եւ կտորներով զարդարել էին. մի ուրիչ սենեակ յատկացրել էին ասիական պարերի եւ զուարճութիւնների համար։ Մի խօսքով, ջանք էին թափել, որ ինչքան կարելի է չքեղ լինի։ Մի քանի տիկիններ եւ պարոններ ոսկէ եւ արծաթէ նուէրներ էին ծախում։ Թող մեր տիկիններն ու պարոններն էլ օրինակ վերցնեն վրացիներից»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Աւստրո-Ունգարիայում բոլոր քաղաքական հարցերը մոռացված են այժմ ածխահանքերի բանւորների ահագին գործադուլի պատճառով, որ թէպէտ նոր է սկսվում դեռ եւս, բայց արդէն 60,000 մասնակցող ունի։ Գործադուլն

գամների համար, եւ փոխադրելից ծագման սպառողական ընկերութեան կազմակերպութիւններին։ Այն ինչ, կցելացած արտադրական ընկերութիւնները, որոնք չեն հիմնված սպառողական ընկերութիւնների վերնաչէնքը (надстройка), չատ անգամ օգնութեան են մասնակի մրցանից նոր իսկ ասելու գրամատիրական երկիրներում։

Այն սպառողական ընկերութիւնը, որ ունի մեծամեծ մշակման յաճախորդներ եւ գործանում է [illegible] եւ ունի մաքրում խոչոր միասնեան առեւտրական գործի [illegible] կարող է օգնութիւն ցոյց տալ եւ արտադրական ընկերութիւններին [illegible] մէջ մտանում ձեռնարկութիւններին [illegible] մեծ [illegible] օրինակ [illegible] ընկերութիւններին [illegible] ընդհանուր [illegible] պարուրում [illegible] բանւորների [illegible] ընկերութիւնների [illegible] կարող [illegible] ընկերութիւնները [illegible] առաջ [illegible] սպառողական ընկերութիւնները [illegible] եւ [illegible] ոչ միայն [illegible] գնալ [illegible] ընկերութիւնների [illegible] գործունէութեան [illegible] այն արդիւնքների առեւտուրով։ Բնակարանի հարցի մասնակի լուծումը նոյնպէս մտնում է նրանց գործունէութեան չրջանը։ Շատ անգլիական ընկերութիւններ կառուցել են իրանց անդամների համար էժանագին բնակարաններ արդիւնքների վաճառումից գոյացած օգուտի մի մասով։ Արեւմտեան-եւրոպական սպառողական ընկերութիւնները, փորձով գիտենալով որ քաղաքներում հողերի գինը արագ բարձրանում է, աչխատում են վաղօրօք գնել նըրանց։ Հողերի արագ եւ չատ թանգանալու օրինակները խիստ բազմաթիւ են։ Հեռու չը գնալու համար կասենք, որ 60 տարի առաջ մեթօդիստների ադանդը գնեց 15 հազար ֆունտ ստերլինգով Լօնդօնի Սիտիում մի կտոր հող եւ դրա վրա մի տուն չինեց, որ նոյնքան նստեց։ Այժմ մի ձեռնարկու առաջարկում է նրա համար 275 հազար ֆունտ ստերլինգ։ Անչարժ կայքի արժէքը աւելի քան 9 անգամ չատացաւ։ Կարելի է երեւակայել, թէ որքան չահվեցին անգլիական եւ բելգիական սպառողական ընկերութիւնները, որոնք արդէն վաղուց ուչադրութիւն են դարձրել հողի վրա, եւ թէ ինչպէս նպատակայարմար կերպով կարող են նրանք ազդել բնակարանների գների վրա։

Սպառողական ընկերութիւնները երբեմն կարող են իրանց վրա առնել պրոֆեսիոնալ դաչնակցութիւնների՝ եւ նոյն իսկ ընդհանուր պետական պաչտօնները, ինչպէս օրինակ ապահովագրութեան անգործութեան դէմ, դժբաղթեան դիպուածների եւ ծերութեան դէմ։ Մենք ունենք մեր առաջ փայլուն օրինակներ՝ Բիրսեկի (Շվէյցարիա) սպառողական-արտադրական չինական կօոպերացիայի, Պարիզի «L'Union» ընկերութեան, Գենտի եւ Բրիւսելի սպառողական ընկերութիւնների։

Մտածմունք լինենք, վերջապէս, եւ այն հանգամանքի վրա, որ սպառողական ընկերութիւնները Արեւմուտքում ծառայում են չատ անգամ եւ ուսման ու բարեգործական նպատակներին։ Ռոչդելեան տիպի սպառողական ընկերութիւնների (իւրաքանչիւր անդամ միայն մի փայ կարող է ունենալ, միայն մի խորհրդակցական ձայն, օգուտը պէտք է բաչխվի բոլոր անդամների մէջ համեմատաբար իրանց գնուածքների չափին) սկզբունքների մէջ գտնվում է եւ այն, որ ձգտում է օգուտի մի քանի տոկոսը յատկացնել բարեգործական-կրթական նպատակներին։ Անգլիական սպառողական ընկերութիւնները սրա վրա ծախսում են վերջին տարիներս 150,000 ֆունտ ստերլինգ։ Ամենահնագոյն սպառողական ընկերութիւնը Ռոչդելում (հիմնված 1844 թ.) ունի այժմ մի գրադարան, որի մէջ զանազան անունով գրքերի թիւը հասնում է 20,000, իսկ «La Revendication» սպառողական ընկերութիւնը Պիւտոյում (Պարիզի մօտ) սակաւ գումարներ չէ մսխում բարեգործութեան վրա։

Ի վերջոյ բերենք դօկտոր Պ. Իռնստի խօսքերը. «Տեսականապէս սպառողական ընկերութիւնները խիստ հետաքրքրական են, որովհետեւ պարունակում են իրանց մէջ կապիտալիզմին սկզբունքով հակադրելու հնարաւորութիւն, այն ինչ քաղաքային խորհուրդների գործունէութիւնը դարձված է միմիայն քանի մի կարգերի բարեփոխութեան եւ արդիւնաբերութեան ինչինչ ճիւղերի գրաւման վրա, իսկ պրոֆեսիոնալ դաչնակցութիւնների գործունէութիւնը—բանւորների կացութեան բարւոքման վրա կապիտալիստական արդիւնաբերութեան չըրջանակներում։ Չենք կարող չաւելացնել սրան մի քանի խօսք էլ լօրդ Դերբիի ճառից, որ արտասանեց նա, 1888 թւին Լիդսում կայացած այդ տեսակ ընկերութիւնների համաժողովում. «Սպառողական ընկերութիւնները ներկայացնում են ժամանակին յարմար մի սխառեմ ընկերական վերակազմութեան, քանի որ չեն դիմում դրամատուների օգնութեան, չեն ձգտում ըստանալ պետութեան օգնութիւնը ընդդէմ իրանց մրցակիցների, չեն խառնվում մասնաւոր դաչնագիրների ազատութեան մէջ եւ միանգամայն յարգում են անհատական ազատութիւնը։»

Վահան Տոտոմեանց

ակսուել է Մօրաւիայում եւ Բօհէմիայում ու հետզհետէ տարածւում է աւստրիական միւս երկիրներում։

—Բերլինի «Montags Zeitung» լրագիրը պատմում է, թէ պրուսական սէյմի նախագահական կազմի ընդունելութեան ժամանակ, Վիլհելմ կայսրը նախ շօշափելով սնտեսական հարցերը, ապա սկսեց խօսել Հարաւային Աֆրիկայում տեղի ունեցող անցքերի մասին։ «Նա գովաբանում էր, ասում է լրագիրը, բօէրների ազատագիտական արուեստը, որոնք հրաժարվելով ամենատեսակ սրերից եւ սուիններից, յոյսերը դրին բացառապէս իրանց հրացանների վրա եւ զարմանալի վարպետութեամբ օգտւում են քաղում նրանցից։ Դրա հետ միասին կայսրը ցաւ յայտնեց, որ անգլիացիների կողմից այնքան բազմաթիւ օֆիցերներ սպանվեցին եւ ազգի մէջ թողին Անգլիայի ամենալաւ ընտանիքները։ Վերջապէս կայսրը գանգատվեց գերմանական մամուլից, որ իր յարձակումներով Անգլիայի վրա դժուարացնում է կայսրի դրութիւնը եւ արգելք է դառնում նրան խուսափել Անգլիայի հետ վէճի բռնվելուց։ Կայսրը յիշեց այդ ժամանակ Բիսմարկի յայտնի խօսքերը. «մամուլի փչրած պատուհանների փոխարէն մենք ենք տուժում»։

—Ալէքսանդրիայից գրում են «Matin» լրագրին, թէ անգլիական զօրքի միայն սաուերն է մնացել այժմ Եգիպտոսում։ Եգիպտական զօրաբաժին կազմող երեք բատալիօններից իւրաքանչիւրը Տրանսվաալ է ուղարկել իր կազմի մի մասը, այն հաշւով, որ այնտեղ, Հարաւային Աֆրիկայում, նրանցից մի գունդ կազմվի։ Այժմ Եգիպտոսում, ամէն մի բատալիօնի մէջ հազիւ 600 մարդ է մնացել։ Նրանք տեղաւորված են այսպէս—մի բատալիօն Ալէքսանդրիայում, $1\frac{1}{2}$ Կահիրէում եւ $\frac{1}{2}$ բատալիօն Խարտումում։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

18 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ի նկատի առնելով, որ «Сѣверный Курьеръ» լրագիրը, առաջին նախազգուշացումն ստանալուց յետոյ էլ, շարունակում է հետեւել իր նախկին վնասակար ուղղութեանը, որ արտայայտված է մի շարք յօդուածներով, ներքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչը որոշեց յայտնել նրան երկրորդ նախազգուշացումն ի դէմս «Сѣверный Курьеръ»-ի խմբագիր-հրատարակիչ իշխան Վլադիմիր Բարեատինսկու եւ երկրորդ խմբագիր Կօնստանդին Արսբաժինի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Յունվարի 20-ից մինչեւ 26-ը Տուգելա գետի մօտ տեղի ունեցած կռիւներում սպանվածների թիւը 23 է, իսկ վիրաւորվածներինը 278։ Այս կորուստների մէջ հաշված չեն նրանք, որ ունեցել են անգլիացիները Սպիօնկօպի կռիւներում։ Այսօր երեկոյեան զինուորական մինիստրութիւնը հեռագիր ստացաւ Ռօբերտսօնից, թէ դրութիւնը պատերազմի դաշտում անփոփոխ է։

ՊԱՐԻԶ։ Մինիստրական խորհրդում կայացած որոշման համաձայն՝ Վալդէկ-Ռուսսօն հրամայեց ռոճիկ չը տալ այլ եւս Էկսի արքեպիսկոպոսին եւ Վերսալի, Վալենսեի, Վիվիերի, Տիւլի, Մօնպէլիէի եւ Ամլի ծխական քահանաներին։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Կօլսբերգից յունվարի 15-ին յայտնում են, թէ Դէլարէյը հինգշաբթի օրը յարձակումն գործեց անգլիական մի զօրաբաժնի վրա եւ ստիպեց նրան յետ քաշվել մեծ կորուստներով։ Բօէրների կողմից վիրաւորված են երկու հոգի։ Գեներալ Գաբլէրը հաղորդում է, թէ առաւօտվանից սկսած տաք կռիւ է տեղի ունենում։ Անգլիացիները բազմաթիւ զօրքով աշխատում էին շրջապատել բօէրների դիրքերը։ Շեման, որ գտնվում էր փոքր ինչ հեռու, շտապեց օգնութեան հասնել Գաբլերին եւ երեկոյեան 8 ժամին վերադարձաւ իր նախկին տեղը։ Նա հաղորդում է, թէ անգլիացիները յաղթված են, իսկ բօէրները պահեցին իրանց դիրքերը։ Նրանցից վիրաւորված են 5 մարդ. անգլիացիների կորուստը թէեւ անյայտ է, բայց հաւանական է, որ մեծ լինի։ Անգլիացիների երկրորդ փորձը—անցնելու բօէրների դիրքի ետեւը—չաջողվեց։ Կիմբերլէյի ռմբակոծումն շարունակվում է։

ԲԵՐԼԻՆ։ Վիէննայից հաղորդում են «Norddeutche Zeitung» լրագրին, թէ Վիլհելմ կայսրի ծննդեան տարեդարձի առիթով տեղի ունեցած հանդիսաւոր ճաշի ժամանակ, Ֆրանց-Իօսեֆ կայսրը առաջարկեց խմել գերմանական կայսրի կենացը հետեւեալ խօսքերով. «Խմում եմ իմ հաւատարիմ բարեկամ Վիլհելմ կայսրի կենացը» եւ անդրդվելի հաւատարմութիւն յայտնեց եռապետական դաշնակցութեանը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Գահական ճառի մէջ ասված է, թէ բացի Հարաւային Աֆրիկայի պատերազմից, Անգլիայի յարաբերութիւնները օտար պետութիւնների հետ բարեկամական են։ «Իմ ժողովուրդը անձնուիրաբար պատասխանեց այն կոչին, որով ես հրաւիրեցի նրան դիմադրել հարաւային աֆրիկական հանրապետութիւնների ներս խուժելուն դէպի մեր գաղթականութիւնների սահմանները։ Իմ զինուորների, նաւաստիների եւ ծովային հետեւակ զօրքի հերոսութիւնը համապատասխան երեւեց մեր զինուորական պատմութեան ազնիւ աւանդութիւններին։ Ի խորին սրտէ ես ցաւում եմ այնքան թանկագին կեանքերի կորուստի համար, որոնք զոհ բերվեցան հայրենիքին, բայց եւ այնպէս հպարտութեամբ եւ մեծ բաւականութեամբ տեսնում եմ իմ հպատակների հայրենասիրութիւնը, որոնք կայսրութեան բոլոր մասերից եկան մասնակցելու պետութեան շահերի միաջան պաշտպանութեանը։ Ես համատացած եմ, որ ունայն չի լինի այն յոյսը, որ ես դնելով հպատակներիս վրա, նորից հրաւէր կարդում չարունակելու իրանց ջանքերը մինչեւ այն ժամանակ, քանի կայսրութեան պահպանման եւ Հարաւային Աֆրիկայում նրա բարձրագոյն իրաւունքների հաստատման համար մղվող պատերազմը չէ վերջացած»։ Ապա ճառի մէջ կայսրուհին գովում է գաղթականական զօրքերի քաջութիւնը, որ ցոյց տուեին նրանք Հարաւային Աֆրիկայում։ Նա ստացել է Հնդկաստանի ցեղապետներից բազմաթիւ առաջարկութիւններ կայսրուհու կարգադրութեան տակ դնելու իրանց զօրքերը եւ նիւթական միջոցները Հարաւային Աֆրիկայի պատերազմի համար։ Զինուորական վարկը պատերազմը շարունակելու համար պէտք է մեծապէս ընդարձակվի։ Կայսրուհին յոյս ունի, որ համայնքների ժողովը առանց տատանվելու կը համաձայնվի այն բոլոր ծախսերին, որոնք հարկաւոր են մի մեծ պետութեան պաշտպանութեան համար՝ ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ ուրիշ մի քանի պետութիւններ ուժեղացնում են իրանց ծովային ուժերը։ Համայնքների ժողովը չի հրաժարվի, ի հարկէ, հոգալ, որ նաւատորմը եւ ափերի պաշտպանութիւնը դրվեն ցանկալի բարձրութեան վրա, թէպէտ եւ այդ նոր ջանքեր եւ զոհեր պահանջէ ազգից։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողովում տեղի ունեցաւ խորհրդակցութիւն, որին մասնակցում էին իրլանդական կուսակցութեան բոլոր ճիւղաւորութիւնները։ Միաձայն որոշված է միացնել բոլոր ճիւղաւորութիւնները եւ կազմել մի կուսակցութիւն։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Չեմբէրլէնի ճառելու ժամանակ տիրում է խորին լռութիւն, բայց ընդդիմադիր կուսակցութիւնը Կեմպբէլ-Բաններմանին, իսկ կառավարութեան կուսակիցները Բալֆուրին ողջունում են համակրանքով։ Պրեսիմանը կարդում է գահական ճառի պատասխանը, որի մէջ համայնքների ժողովի համակրանքն է յայտնվում այն ամենքին, որոնք տանջվում են պատերազմի պատճառով։ Ապա ասված է, թէ ազգը խորին զարմանքի զգացմունք է տածում դէպի քաջ զինուորները, բայց սաստիկ ցաւում է նրանց բազմաթիւ կորուստների վրա։ Պատերազմը առաջացել է ցեղական տարաձայնութիւններից եւ սուր կերպարանք է ստացել ոչ էական, այլ վայր ի վերոյ պատճառներից։ Ցիրաւի, եթէ երկու ազգի պէտք էր փոխադարձաբար յարգել միմեանց, այդ ազգերը անգլիացիները եւ հօլլանդացիներն են։ Երբ պատերազմը վերջանայ եւ նրա ցաւալի առիթները վերացվեն, այն ժամանակ համայնքների ժողովը յոյս ունի, որ հօլլանդացիները եւ անգլիացիները կը սկսեն խաղաղ եւ համերաշխ ապրել բրիտանական դրօշակի բարձր հովանաւորութեան տակ։ Նա ցաւում է, որ բրիտանական զէնքը անաջողութիւններ է ունեցել, բայց ազգը վստահ է, որ այդ անաջողութիւնները կը վերացվեն։ Անաջողութեան պատճառները պէտք է ճշդութեամբ հետազօտվեն։ 19-րդ դարի վերջին օրերից Անգլիան ծանր դրութեան մէջ է գտնվում. մի կողմից Անգլիայի թշնամիները ագահութեամբ են նայում նրա ցոյց տուած թուլութեան, անվճռողականութեան եւ տարաձայնութեան մի քանի նշաններին, միւս կողմից զինուորական պետութիւնը սպասում է պարլամենտի միաձայն վճռին պատերազմը բաւարար աւարտի հասցնելու համար։ Հենրի Պայզը առաջարկում է ընդունել ուղերձը։ Նա ուրախութիւն է յայտնում Գերմանիայի հետ կապված համաձայնութեան առիթով Սամօա կղզիների վերաբերմամբ։ Նա յայտնում է նոյնպէս, որ պատերազմը արդարացի է սկսված եւ անհրաժեշտ էր։

Ընդդիմադիր կուսակցութեան անդամ Կեմպբէլ-Բաններման յայտնում է, թէ չէ ցաւում գահական ճառի համառօտութեան վրա։ Անգլիան պատերազմ է մղում եւ նայելով պատերազմի ընթացքին, նա, ըստ երեւոյթին, ընդունում է լուրջ, մինչեւ անգամ կրիտիքական կերպարանք։ Քննադատելով քաղաքական դրութիւնը Հարաւային Աֆրիկայում, եւ մատնացոյց անելով անգլիամոլութեան ուժեղացման փաստը, Կեմպբէլ-Բաններման հացնում է, թէ այդ ինչի՞ց է առաջ գալիս։—Նրանից, որ այնտեղի ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը հօլլանդացիներ են (բողոք կառավարութեան կողմնակիցների նստարաններից։ Համաձայնութեան բացականչութիւններ ընդդիմադրականների կողմից)։ Նրանք բացայայտ կերպով պահանջում են, որ աջող պատերազմից յետոյ սահմանադիրը փոխվի եւ ձեռք առնվեն այնպիսի միջոցներ, որոնք ապահովեին նրանց ապագայում։

Չէ կարելի թոյլ տալ, որ իրանք մինիստրները համակրութեամբ վերաբերվեն իրանց յայտնած հրէշաւոր պահանջներին, բայց այդպիսի ուղղութիւն կար նրանց քաղաքականութեան մէջ։ Չեմբերլէնի ռէժիմի ժամանակ Կապի գաղթականութեան մինիստրների հետ, որոնք նոյնպիսի մինիստրներ են, ինչպէս եւ ինքը Չէմբէրլէնը, սառն էին վարվում, որ, ի հարկէ, չէր կարող չը նպաստել տարաձայնութիւններին, այն ինչ բարեկամական յարաբերութիւնների պահպանումն ոչ միայն անհրաժեշտ է երկիրը աջողութեամբ կառավարելու, այլ մանաւանդ Հարաւային Աֆրիկայի ապագան բաւարար կերպով կազմակերպելու համար։ (Համակրանքի ծափահարութիւններ)։ Սակայն այժմ, պատերազմի ժամանակ, պէտք է հոգալ, որ նա աջողութեամբ առաջ տարվի։ Ամենից աւելի երկրի շահերը այդ հանգամանքից են կախված։

Լորդերի ժողով։ Գահական ճառի պատասխանը ընդունված է։ Վիճաբանութիւնների ժամանակ Սօլսբիւրին դատապարտում էր նրանց, որոնք 1881 եւ 1884 թւականներին ստորագրել են դաշնագրերը, համարելով նրանց Տրանսվաալի զինաւորման մեղաւորներ։ Մենք պէտք է միանանք, որպէս զի դուրս գանք կատարեալ ստորացման դրութիւնից, որ լի է վտանգներով։ Եթէ մենք չենթարկվենք մեր մանր հաշիւները կայսրութիւնը պաշտպանելու մեծ պարտաւորութեանը՝ այն ժամանակ կարող է պատահել, որ մենք աւելի վտանգաւոր դրութեան մէջ ընկնենք, որով անշուշտ, կը նսեմանայ պետութեան փայլը եւ գուցէ նոյն իսկ վտանգվի նրա ամբողջութիւնը։

Ռօզբէրի յայտնում է, թէ Սօլսբիւրիի ճառը չէ համապատասխանում դրութեան լրջութեանը։ Մի օր կառավարութեան գործունէութեան եղանակը կենթարկվի քննութեան, բայց այժմ ազգը կուզենար իմանալ, թէ ինչ է մտադիր անել կառավարութիւնը։

19 յունվարի

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Կէմբէլ-Բաններման վերջաբանութեան մէջ ասում է հետեւեալը։ «Եթէ մինիստրներն անցեալ ամառն արդէն պատերազմը անխուսափելի էին համարում եւ այնու ամենայնիւ շարունակում էին բանակցութիւններ վարել այն տեսակ, ինչպէս որ նրանք անում էին, պէտք էր նրանց դուրս վռնդել մինիստրութիւնից։ Հարցի էութեան մէջ, որի վերաբերմամբ նրանք չէին համաձայնվում Տրանսվաալի հետ, ոչինչ այնպիսի բան չը կար, որ արդարացնէր պատերազմը կամ պատերազմի պատրաստութիւններ տեսնելը։ Պատմութեան մէջ պատահած չէ դրանից էլ աւելի ծիծաղելի հակասողութիւն իր հակառակորդի մասին, դրանից էլ աւելի կատարեալ սխալ հաշիւների մէջ։ Եթէ զինուորական մինիստրութեան տեղեկատու բաժանմունքը ոչինչ չը գիտէր—դա շատ ծանր գործ է»։ Բալֆուր, ողջունվելով բարձրաձայն յայտնում է հետեւեալը. «Բաններմանի խօսքերը նա բացատրում է այն մտքով, որ նրանց մէջ պարունակվում է օգնութեան խոստում, եթէ Բաններման կը մնայ դիմադրական կուսակցութեան մէջ, կամ աւելի եռանդուն օգնութեան խոստում, եթէ նա յանձն կառնի վարչական ղեկը, այն է խոստում՝ պատերազմը վարել այնքան ժամանակ, մինչեւ որ ներս խուժումը յետ կը մղվի։ Բայց Բաններման հրաժարվում է այնպիսի յայտարարութիւնից, որից երեւար, որ եթէ նա հնարաւորութիւն ունենար մասնակցել Անգլիայի վիճակը կարգադրելու գործում, նա կերթար այն ճանապարհով, որ կը տայ Անգլիային կատարեալ գերիշխանութիւն ամբողջ հարաւային Աֆրիկայի վրա։ (Բարձրաձայն հաւանութիւններ)։ Ինչ վերաբերում է չէմբէրլէնեան քաղաքականութեան քննադատութեանը, դիմադրական կուսակցութիւնը մինչեւ այժմ նրան լոյս աշխարհ չէ բերել պախարակումն յայտնելու ձեւով եւ միայն այժմ, մեր անաջողութիւններից յետոյ, այդ մասին խօսվեց։ Կառավարութիւնը թշնամու ոյժերը իրականից ստոր էր համարում։ Բօէրների օյժերի չափը մի խնդիր էր, որն այնպէս հեշտ չէր կարող լուծվել, ինչպէս եւրօպական ազգերից որ եւ է մէկի ոյժերի չափի վերաբերեալ հարցը։ Երկիրը արդարացի կերպով հիասթափված է պատերազմի զանազան հետեւանքներից։ Եթէ ներկայ կառավարութիւնը չէ վայելում համայնքների ժողովի վստահութիւնը եւ եթէ երկիրը կը միանայ այդ դատողութեանը, այն ժամանակ ես պարտաւորվում եմ օգնութեան գալ իւրաքանչիւր կառավարութեանը, որին կաջողվի պատերազմը իր վախճանին բերել։ Կառավարութիւնը ոչ մի դէպքում դիտաւորութիւն չունի ծածկել տեղի ունեցած սխալները եւ երբէք խաղաղութիւն չի առաջարկի, մինչեւ որ բանը չը հասցնվի այնպիսի խաղաղութեան, որը հաստատուն պտուղներ կը բերի»։ Բալֆուրից յետոյ լորդ Ֆիցմօրիս առաջարկեց մի յաւելուած, որի մէջ ցաւակցութիւն է յայտնված նախատեսութեան բացակայութեան առիթով մինիստրութեան մէջ։ Արտասանվեցան դեռ շատ ճառեր եւ ապա վիճաբանութիւնները յետաձգվեցին։

ԵՕՀԱՆՆԷՍԲՈՒՐԳ։ Այստեղ կատարեալ կարգ է տիրում։ Անգլիական հպատակներին թոյլ է տրված վկայաթղթեր ներկայացնել, թէ ցանկանում են իրանց այդտեղ բնակվելու ժամանակամիջոցը երկարատեւել։ Այդ հրամանն արձակելով, Կրիւգէր ասեց. «Ինձ յայտնի է, որ Եօհաննէսբուրգում անգլիացիները վերջին ծանր ժամանակներում շափազանց խաղաղասէր էին պահում իրանց, որպէս օրէնքներին հնազանդ քաղաքացիներ։ Ես պատճառ չեմ գտնում, թէ ինչու նրանցից որ եւ է մէկը պէտք է արտաքսվի երկրից։ Նրանք պէտք է պատրաստվեն այն բանին, որ եթէ բօէրներն իրանք ընտիպված կը լինեն սովից մեռնել, բրիտանական հպատակներն եւս պէտք է մասնակից լինեն նրանց վիճակին»։ Միայն նրանք, որոնք կը խախտեն զինուորական օրէնքը, կաքսորվեն երկրի սահմաններից։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Իտալական դեսպանութիւնը երէկ դիմեց Բ. Դրանը ուլտիմատումով, որի մէջ յայտարարում է, որ եթէ Սիւլիա Զէնէլին ազատութիւն չը տրվի, դեսպանութիւնը կընդհատի դիպլօմատիական յարաբերութիւնները։

ԿԱՅԻՐԷ։ Խէդիվը ստորագրեց հրովարտակ, որով խառն դատարանները կը պահպանվեն էլի հինգ տարով, հաշւելով փետրվարից։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Times» լրագրին Լէդի-Սմիթից հեռագրում են յունվարի 16-ից, որ Բուլլէրի կրած անաջողութեան լուրը այնտեղ արիութեամբ ընդունվեց։ Բերդը դեռ կարող է պաշտպանվել. բերդապահ զօրքի սանիտարական պայմանները աւելի լաւացան։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիմբերլէյից, յունվարի 14-ից հեռագրում են, որ բօէրները Բէրկլիվէստում բրիտանական բոլոր հպատակներին զինուորական ծառայութեան են կանչել. Նրանց հրամայված էր վաղն եւ եթ կազմ եւ պատրաստ ներկայանալ զօրքերի հրամանատարին։ Անհնազանդութեան դէպքում, նրանք կը դատապարտվեն 37 ֆունտ ստերլինգ եւ 10 շիլլինգ տուգանքի կամ երեք տարվայ տաժանակիր բանտարկութեան։ Այդ հրամանը տարածվում է է 300 անգլիացիների վրա։

ՍՊԻՐՄԱՆՍԿՕՊ։ Հէնց այն վայրկեանին, երբ Ուօրէնի զօրքերը աջողութեամբ յետ քաշվեցին դէպի Տուգելայի հարաւային ափը, բօէրների մէկ թնդանօթ կրակ բաց արեց անգլիական կամուրջների վրա, բայց ոչինչ վնաս չը հասցրեց։ Անգլիական ծովային թնդանօթները ստիպեցին նրան լռել։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Սիւլիա Զէնէլի տարվեց իտալական դեսպանատուն եւ յանձնվեց իր հօրը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Օլդէրշօտում այսօր չորրորդ հեծելազօր բրիգադան անսպասելի կերպով հրաման ստացաւ անյապաղ նաւերը նստելու պատրաստութիւնը տեսնել։

Զինուորական մինիստրութիւնը հրատարակեց Սպիօնկօպի մօտ յունվարի 12-ին տեղի ունեցած կռւի ժամանակ եղած կորուստների լրացուցիչ ցուցակը։ Սպանված են 139, վիրաւորված են 392, անհետ կորած 594։

Պրէտօրիայից «Րէյտէրի գործակալութեանը» հեռագրում են յունվարի 17-ից, որ պաշտօնական տեղեկութիւնների համեմատ, բօէրների կողմից Սպիօնկօպի մօտ եղած կռւի մէջ սպանվեցին 33 եւ վիրաւորվեցին 120 հոգի։ Ամէրիկական արտաքին գործերի մինիստ-

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 20 Января 1900 г.
Типографія Труманъ, Т—ва, ... № 27.

րի օգնական Ուէբստէր Դէվիս գնաց Լէդի-Սմիթի մօտ գործող զօրաբանակը:

ՍՊԻՐՄԱՆՍԿԱՊ: Երբ յունվարի 12-ին անգլիական հետեւակ զօրքը գրաւեց իրան թանգ նստած Տաբամայանէ դիրքը, թշնամին ռումբերի մի սարսափելի կրակ թափեց նրա վրա. երեք կէտերում այդ դիրքը կատարեալ նշաւակ դարձաւ. Հրաման տրվեց յետ քաշվել: Գիշերը այդ հրամանը կատարվեց: Անգլիացիները ծանր կորուստներ կրեցին: Սանիտարները ամբողջ օրը զբաղված էին նրանով, որ տանում էին վիրաւորվածներին բլուրի գագաթից: Թշնամին փոքրիկ զօրաբաժիններով գրաւեց դատարկված բլուրները: Տեսան թէ ինչպէս թշնամիները վերցնում էին անգլիացիներից հրացաններ եւ ջրամաններ:

ԼՕՆԴՕՆ: «Daily Mail» լրագրին կապշտադտից հեռագրում են. «Երէկ Բուլլէր կարդաց Ուօրրէնի զօրքերին թագուհու հետեւեալ գրութիւնը. «Զօրքերին, մանաւանդ ձեր մատնացոյց արած գնդերին ես պարտք եմ համարում յայտնել իմ զարմանքի զգացմունքները նրանց ընթացքի վրա վերջին շաբաթվայ մէջ: Մի եւ նոյն ժամանակ Բուլլէր յայտնեց զինուորներին, որ նրանք չը պէտք է կարծեն, թէ իրանց բոլոր աշխատանքները իզուր են կորել, որովհետեւ նրանք ստիպվեցին յետ քաշվել: Նրա կարծիքով, նրանք ձեռք են բերել Լէդի-Սմիթի բանալին, ուր նրանք, ինչպէս կարծում է ինքը, կը մտնեն մի շաբաթից յետոյ:

«Daily Chronicle» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ, մինիստրական խորհրդի մէջ, որ տեղի ունեցաւ անցեալ շաբաթը, քննվում էր նաւատօրմը պատերազմական դրութեան մէջ դնելու հարցը, բայց միայն վճռվեց ութերորդ դիվիզիան չուղարկել Հարաւային Աֆրիկա մինչեւ այն ժամանակ, երբ ծովային միջոցներով աւելի ապահով դրութեան մէջ կը գտնվեն բրիտանական ծովափերը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Ջիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ի. Յ. Պրօտասեվիչ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.
Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. Գուրկօ—1¼—2 ժ. ներքին հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ի. Յ. Պրօտասեվիչ—5—6 ժ.
Ա. Ն. Շպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեքտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7—7½ ժ.
Վ. Մ. Մախվիլաձէ—քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւն մէզի, խորի և արեան:
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
76—150 **Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ**

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ուրբաթ, յունվարի 21-ին
հայ դերասանական ընկերութիւնը ի նպաստ
Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
կը ներկայացնէ առաջին անգամ

ԳԱՀԱԽՆԴԻՐ
ԿԱՄ
ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐ

Դրամա 5 գործ. հեղ. Ֆր. Կօպպէի, թարգմ. Դ. Տէր-Դաւթեանի: Անցքը պատահում է Շօտլանդիայում: Հայրենասէր ծեր Անգուսի դերը կը կատարէ պ. Յ ա ր ո ւ թ ի ւ ն ե ա ն: Մասնակցում է ամբողջ խումբը: Սկիզբն է երեկոյեան 8 ժամին: 2—2

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
„Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ"
(Посредникъ)
Դ. Ի. ԵՍԿԻՄՕՎԻՉԻ
Պուշկինեան պասաժ, Թամամշեվի քարավանսարայի հանդէպ:
Կատարում է զանազան յանձնարարութիւններ անշարժ կալքեր ծախելու եւ գրաւ դնելու: Պահանջվում է առաջին եւ երկրորդ գրաւականով փող: Մանրամասնութիւնների համար խնդրեմ դիմել գրասենեակը: № 3. 0—4

Համաձայն հրամանի հոգեւոր իշխանութեան՝ ՄՈՂՆՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ մեծապատիւ ծխականները հրաւիրվում են Մողնի եկեղեցին յունվարի 23-ին, ժամը 12-ին՝ սուրբ պատարագից յետոյ մասնակցելու ՆՈՐ ԵՐԷՑՓՈԽԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆԸ:
Գործակալ ս. մ. եկեղ. հայոց՝
1—2 Զաքարիա քահանայ Զարգեղեանց

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ
Շաբաթ, յունվարի 22-ին
կը լինի ի բենեֆիս Մ. Ա. ՎԱՐԴԻԿԵԱՆԻ

ՀԱՄԵՐԳ

Խ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ
I. **ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ**
II. ՋՐՕՐՀՆԷՔԻ ԳԻՇԵՐԸ
III. Ֆ Ա Ո Ւ Ս Տ
Օպերայից Ա. գործողութիւն մուզիկա Գունօյի:
Տոմսակները թատրոնի կասսայում:
(ռ. չ.) 1—2

Լոյս տեսաւ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼՕՏՕ
Երկրորդ տպագրութիւն
Հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:
ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ 20 ԿՈՊ.

Դիմել—Тифлисъ, контора Общества Изданія Армянскихъ книгъ (Лорисмеликовская № 11) կամ Tiflis (Russie) Société de la publication des livres arméniens.

Ընկերութեան անդամ լինելու համար վճարում են տարեկան 6 րուբլի եւ ստանում 8 րուբլու գրքեր: Ընկերութեան գրասենեակում վաճառվում են ընկերութեան գրքերը: Ցանկացողներին ձրի ուղարկվում է գրացուցակ: 2—3

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏԿԱ
ՕՐԻՈՐԴ ՆՈՒՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԳՕԼՕՇԵԱՆ:
Հասցէն՝ Красногорская ул. № 14. 12—20

„ՈՐՈՏԱՆ"

ՆԱՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի յայտնել նրա յարգելի բաժնետէրերին, որ ի նկատի առնելով «ՍԱԲՈՒՆՋԻ» կոչված նաւթահանքերում ընկերութեան գնած երկու կտոր նաւթահողերի անմիջապէս շահագործելու պէտքերը, համաձայն 1899 թըւականի ապրիլի 7-ին կայացած ընկերութեան ընդհանուր ժողովից որոշման յետաձգված երրորդ բաժնավճարը,—25% տոկոս իւրաքանչիւր բաժնին կամ 62 ր. 50 կօպէկ,—անհրաժեշտ է մուծնել ընկերութեան կասսան ոչ ուշ քան յունվարի 31-ը 1900 թ. ընդ նմին ներկայացնելով անցեալ բաժնավճարների անդորրագրերը: Վարչութիւնը նախազգուշացնում է յարգելի անդամներին, որ վերոյիշեալ ժամանակամիջոցում բաժնեվճար չը մուծնող բաժնատէրը, համաձայն § 4 ընկերութեան պայմանագրի, դադարում է ընկերութեան բաժնետէր լինելուց, զրկվելով նաեւ իր մուծած նախկին բաժնավճարներից:
(5, 10, 20) 3—3

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ: Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.:

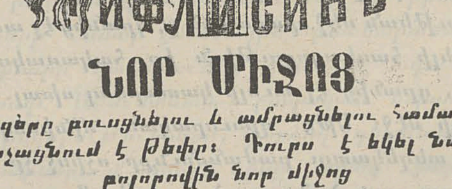

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել նաև բոլորովին նոր միջոց

ՋՈՒՐ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արևի պատճառած սևութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն և սպիտակութիւն: Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական և դեղավաճառական խանութներում: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երևանեան հրապարակ և նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց և Բազւում. նաև Միքայէլեան կամուրջի վրա, Գալպօվի և Արիստակովի դեղատներում: Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով: 34—100

Лучшія аттестаціи отъ учебнаго начальства.

За успѣшнія занятія благодарности.

И. Я. БРОНЪ-ФОНЪ-БРЕННЕРЪ

преподаетъ
Полный курсъ БУХГАЛТЕРІИ
ПРЕДМЕТЫ ЗАНЯТІЙ:

1) Бухгалтерія (двойная италіянская), 2) Коммерческая ариөметика, 3) Коммерческая экономія. 4) Ариөметика па счетахъ, 4) Торговыя и вексельныя узаконенія и 5) Коммерческая корреспонденція.

Курсъ 3-хъ-мѣсячный. Занятія ежедневныя. Плата за курсъ 60 руб. Ручательство и гарантія за успѣхи. Болѣе 1000 окончившихъ курсъ. Михайловская, № 71.

Собственный методъ преподаванія по собственнымъ сочиненіямъ, продающимся во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.

Занятія съ января мѣсяца. 15—100

Преподов. ведется по собств. сочиненіямъ.

Годъ занятій десятый.

Պատրաստում ենք և ցանկացողներին ուղարկում ամբողջ Կովկասում ամենայայտնի Գանձասարի վանքի քարահանքից ամենաընտիր տեսակի «ՂԱՐԱԲԱՂԻ»

ՋՐԱՂԱՑԱՔԱՐԵՐ

մատչելի գներով և զանազան մեծութեան:
Մեր հասցէն. Евлахъ, контора Меликъ-Пашаянъ.

Որովհետև վերջերս երևացել են նաև ուրիշ հանքերի քարեր, որոնք յատկութեամբ շատ յածր են կանգնած, ուստի խնդրում ենք ցանկացողներին դիմել միմիայն մեզ:
27—40 Քարահանքի կապալառու՝ Աբրահամ Հասան-Ջալալեանց

Фабрика карандашей **A.W.FABER** Основана 1761 г.

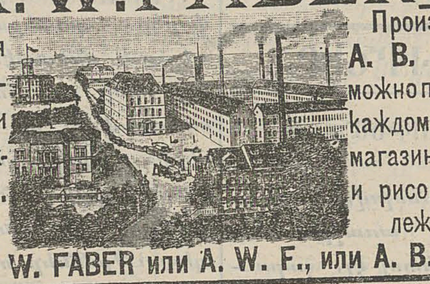

Всѣ произведенія этой издавна извѣстной фабрики снабжены утвержденнымъ Правит. фабричнымъ
Произведенія **А. В. ФАБЕРЪ** можно получать въ каждомъ лучшемъ магазинѣ, письм. и рисов. принадлежностей.
КЛЕЙМОМЪ A. W. FABER или A. W. F., или А. В. ФАБЕРЪ
на что во избѣжаніе ошибокъ **ПРОСИМЪ ОБРАЩАТЬ ВНИМАНІЕ**
А. В. ФАБЕРЪ
11—30 131559

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ"
ԱՂԷՔ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆԻ

Գօլօվինսկի Պրօսպէկտի վրա, առաջին գիմնազիայի հանդէպ, տուն Քաչուէլի սուրբ Գէորգ եկեղեցու:

Ստացել ենք մեծ բանակութեամբ աշնանային և ձմեռային սէզօնի համար՝

Տղամարդկանց եւ Երեխաների պատրաստի հագուստներ:

Ստացված է նոյնպէս **ՖՕՐՄԷՆՆԻՑ ԶԳԵՍՏՆԵՐ**.—գատատանական, ուսուցչական և աշակերտական—կլասիկական ռէալական ուսումնարաններ: Ունենալով մեծ քանակութեամբ մատէրիաներ, ընդունում ենք նաև ամեն տեսակ պատուէրներ: Գները ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԵՆ և անհամեմատ էժան: Վերադիր վճարով պահանջողները պէտք է ուղարկեն պատուէրի ⅓ մասը: 39—40

Թիֆլիսի Այգեգործական դպրոցը

յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ներկայ 1899 թւի աշնան և 1900 թւի գարնանը ծախվում է նոյն այգեգործական դպրոցում, պակասեցրած գներով մօտ 4000 մէկ և երկու տարեկան ամենաընտիր տեսակների մրգեղէն ծառեր և 50,000-ից աւելի զարդածառեր, փշածառեր, մշտադալար և տերևազարդ ծառեր և թուփեր մէկ տարեկան հասակից մինչև հինգ: 33—40
(ե. հ. չ.)

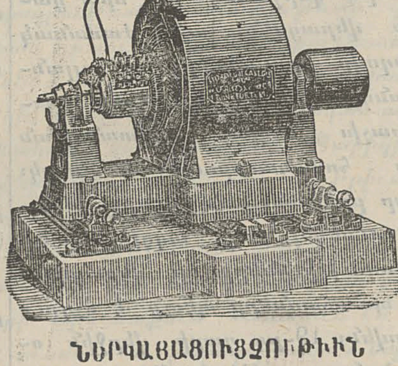

ՑԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԻՒՐՕ
Ինժեներ Ն. Բ. Պասսեկի

Тифлисъ, Михайловская ул. № 116.
Հասցէն հեռագիրների համար. Тифлисъ—Пассеку.
ՏԵԼԷՖՕՆ № 642.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ
Ռուսաց և արտասահմանեան ֆիրմաների:

ԲԻՒՐՕՆ ՑԱՆՁՆ Է ԱՌՆՈՒՄ
կառուցանել
Ամեն տեսակ շինութիւններ, գործարաններ և գործատներ
ԳԱԶԱ-ՇՈԳԻԻ-ՋՐԱՆՑՔՆԵՐ
Ամեն տեսակ էլէկտրօտեխնիկական կառուցումներ և սարքեր, այսինքն հեռագիրների, տելեֆոնների, լուսաւորութեան, տրամվայների և ուժի հաղորդելը հեռաւորութեան վրա:

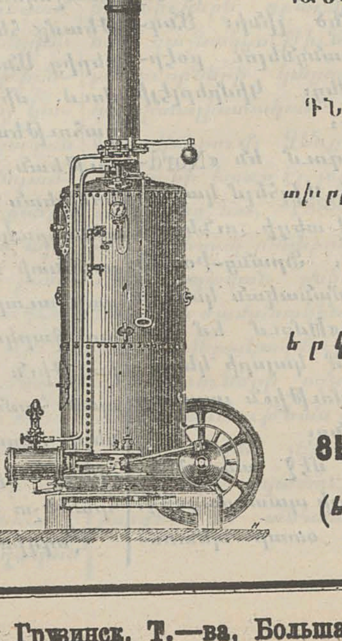

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԵԱՑԻԱ և ՏԱՔԱՑՈՒՄԸ

ԴՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ
տուրբիններ, խողովակներ, մեքենաներ և ջրհաններ:

ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
երկաթէ կամուրջներ
և տնակներ:

ՑԵՄԷՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
(ե. հ. չ.) 54—100